MONITOR

Na R. P. 1773.
Nro: C.
Dnia 15 Grudnia.

O Rolnictwie Reszta.

BArdzo potrzebna część Rolnictwa, ieſt to uprawa na Len, y Konopie, y na tym nam ſchodzi prawdziwie w Polſzcze. Mały urodzay Lnu około Krakowa y na Zmudzi nie zgadza ſię z wielością Obywatelow w Polſzcze. Same tylko robią ſię Płotna dla Poſpolſtwa, à Panowie y Ludzie godni, oraz ci wſzyſcy, ktorzy wygodnie żyią, przyzwyczaieni ſą zkąd inąd z wielkim

koſztem płotna cieńkie ſprowadzać, y nie przychodzi nam na myśl, że ſami możemy u ſiebie robić, tak iak robią dowcipnieyſi od nas, ktorzy potym przedaią nam drogo naſze leniſtwo. Nie zbywa nam na gruncie, à gdzie nie ieſt ſpoſobny do takiego naſienia, można go przyſpoſobić. Nic niemaſz nie podobnego przemyſłowi w Rolnictwie. Codziennie można iaki wynalazek uczynić, ale bez Nauki y wydatku rzecz nie podobna. Dla nie przyzwyczaienia ſię do pewnych rzeczy choć pożytecznych w ſobie, trafia ſię że Ludzie nie znaią onych ſzacunku, y nie pamiętaią, aby ich używać, à nie rozumny y leniwiec krzyczy: *Naſi Przodkowie nie czynili tego, na coż ſię zdało, ażebym ia czynił. Na co ſię zdało tyle ſtarania,* mowią, *nie ieſtże doſyć na tym co mamy?*

Znay-

Znayduią się grunta na ktorych iest pożyteczniey siać konopie, à drugie są takie, gdzie iest daleko lepiey Len zasiewać, ktory iest lepszy nad konopie, tak na robienie Płocien, iako też oley, ktory się wybiia z siemienia, y ktorego wiele używaią do lekarstw, Drukarni, y Malarstwa. W Niemczech y we Francyi robią także Płotna z konopi, ale bardzo cieńkie y białe czyniąc, wprawdzie więcey trochę wydatku, z tym wszystkim nadgradza się im dobrze, y podobno cieńkie Płotna konopne przechodzą w tym lniane, że włokno maią mocnieysze. Sposob uczynienia konopi podobnemi do Lnu, nie iest iuż żadną taiemnicę. Iest to ług tęgi y czysty z mydłem miernie rzadkim zmieszany, w ktorym się przez 24. godzin moczą konopie, à potym gotuią się przez dwie godzin, à kiedy będą konopie na słońcu wysuszone czeszą

ſzą ie y rozbieraią na garści, à potym ich iako Lnu używaią. Pewny Lekarz Warſzawſki ſprobował tym ſpoſobem zrobić Papier z pokrzywy, ktory był nie zgorſzy, ale zkąd wziąć tyle pokrzyw? gałgany ſą daleko lepſze y do zebrania łatwieyſze, gdyby ich nie wyrzucano na Dwor.

Od urodzaiu Lnu y Konopi y Warſztatow na Płotna cieńkie, zawiſło potym polepſzenie Papieru w Polſzcze y oraz Papierni, ktore ſą ieſzcze w złym ſtanie. Jaka znaczna część handlu ieſt dobry Papier? Mało ieſt Ludzi, żeby go nie miało potrzebować. Jakie wychodzą znaczne pieniądze za dobry papier? Godna ieſt rzecz ſtarania, u nas mieć dobry papier y robić w Kraiu.

Z tego cośmy dotąd mowili, zrozumieć można łatwo, że ieżeli kto wart ieſt ochrony to w ogolności

Chło-

Chłopi, ktorych prace ſą ſkarbem naywiękſzym Państwa, bo tak należy nazywać Rolnictwo.

Kiedy ieſt Lud obciążony bez względnie y uciśniony uciąźliwemi nakładami, y kiedy nie masz żadney rożnicy w ułożeniu podatkow między temi, co maią dobre grunta, y temi ktorzy złe maią, ieſt to ſpoſob odſtręczenia ich całe, z wielką ſzkodą Pol y Państwa ſamego. Ktoż nie widzi potrzeby zaradzenia takiemu nierządowi y pobudzenia Rolnikow; aby utrzymywali tak potrzebne prace, zamiaſt odrażenia onych.

Zyczyć by ſobie należało aby czyniono to w Polſzcze, co czynił roſtropnie Krol Rzymſki *Numa*, iako powiada Dyonizyuſz z Halikarnaſſu, że uſtanawiał na wſzyſtkich Domkach y Chałupach iednego Dozorcę Rolnictwa. Jego Urząd był obieżdzać Pola y uważać dobrze,

czy

czy źle uprawne Role: opisać uwagi swoie y posłać ie Krolowi, albo Jego Intendentom czyli od niego delegowanym, ażeby odebrali pochwałę y nadgrody ci, ktorzy się pokazywali dowcipnemi y pracowitemi, à zganieni y ukarani byli leniwi. U nas możnaby wprowadzić podobny porządek y doniesienia, ale do tego należałoby, żeby umyślna wyznaczona była Kommissya Rolnictwa.

Bo Rolnictwo iest tak potrzebne, że nie potrzeba zaniedbywać starania y zabiegow w tym wszystkim, co może pomodz do poprawienia błędow y wydoskonalenia onego. Powtarzam raz ieszcze: z niego Lud żyie y okrywa się, one dodaie Rękodziełom rozmaitych materyi, ktorych im potrzeba y przynosi nam pieniądze z Wełny, Ziarna, Bydląt, skory, szerści y tam daley.

807

Daiemy ſzacunek y poważamy ſzczegulnie pewne ſztuki, ktore nam tylko do zbytku ſłużą, à za nic tę ważemy, ktora ieſt naypotrzebnieyſzą ze wſzyſtkich. Samo Rolnictwo ubogaca y pożywia Krolow, Panow, Szlachtę, Kupcow, Rzemieślnikow, Robotnikow, y wſzyſtkich Chłopow, albo krocey mowiąc, wſzyſtkich Obywatelow Państwa, zacząwſzy od Pierwſzego, aż do oſtatniego.

808.

W WARSZAWIE
w Drukarni Mitzlerowſkiey
Za pozwoleniem Starſzych.